

Kontingens och kosmos: insikten om alltets beroende av en grund

TL;DR:

- Universum är kontingent och kräver en bakomliggande nödvändig existens för sin fortsatta existens.
- Vetenskapen beskriver hur världen fungerar men missar den djupare frågan om varför verkligheten existerar överhuvudtaget.
- Koranens texter och filosofiskt resonemang samverkar för att presentera en bild av verkligheten där all existens är beroende av en kontinuerlig upprätthållande kraft.

Islamisk teologi framställer Allah som den evige Skaparen och Upprätthållaren—en syn som går långt bortom den förenklade idén om en "God of the gaps". Istället för att förklara bara det vi inte förstår, ger denna förståelse en bild av Gud som den fundamentala grunden för allt varande. Här kombineras filosofiska resonemang med Koranens texter för att bygga en bild som är både djupt teologisk och logiskt sammanhållen.

Att förstå universums natur som kontingent, beroende av en yttre orsak, leder oss till frågan om en nödvändig existens. Ett kontingent fenomen är något vars existens inte är självklar—det skulle kunna vara annorlunda eller inte existera alls. Universum är just ett sådant fenomen; dess lagar, konstanter och struktur kräver en förklaring som inte finns inom sig självt. Detta förutsätter en *nödvändig existens*, ett väsen vars existens är absolut

Kontingens och kosmos: insikten om alltets beroende av en grund

och som är orsaken till allt annat.

Denna nödvändiga existens är, enligt islamisk filosofi, Allah. Ibn Sina (Avicenna) utvecklade detta genom sitt resonemang om *Wajib al-Wujūd* och framhöll att ett sådant väsen måste vara evigt och oberoende. Koranen bekräftar denna syn i versen:

”O människor, det är ni som är i behov av Allah, medan Allah är den Självtillräcklige, den som förtjänar all lovprisning.” (Koranen 35:15)

Versen gör klart att alla skapelser är beroende av Allahs existens, medan Han själv är fri från alla behov. Det är en kontrast som tydliggör att universum, för att existera, är helt beroende av denna nödvändiga orsak.

Allah som Al-Qayyum, ”den Ständigt Upprätthållande”, innebär att Hans roll inte är enbart att ha skapat universum, utan att kontinuerligt upprätthålla dess existens. Detta förhållningssätt skiljer sig från idén om en Gud som endast fyller vetenskapens luckor. Allahs relation till skapelsen är en konstant process, där varje ögonblick av varandet är beroende av Hans aktiva närvaro.

Detta beskrivs kraftfullt i **Ayat al-Kursi**:

”Gud! Det finns ingen gud utom Han, den Evigt Levande, den som själv upprätthåller allt som finns till. Slummer överfaller Honom ej och ej heller sömn. Allt i himlarna och allt på jorden tillhör Honom...” (Koranen 2:255)

Här poängteras att Allah aldrig drar sig tillbaka från sin skapelse. Utan Hans aktiva upprätthållande kraft skulle universum upphöra att existera. Det är inte bara en fråga om att vara den ursprungliga skaparen, utan att ständigt vara den som håller varje del av skapelsen vid liv.

Vetenskapens roll i detta är att utforska hur denna ordning verkar, men den kan inte förklara varför ordningen existerar överhuvudtaget. Islam ser inte vetenskap som en motsats till religion, utan snarare som ett sätt att upptäcka Guds tecken i naturen. Koranen uppmuntrar till reflektion och utforskning av världen:

Kontingens och kosmos: insikten om alltets beroende av en grund

”Vi skall låta dem se Våra tecken på horisonterna och inom dem själva, till dess det står klart för dem att detta är sanningen. Är det inte nog att din Herre är vittne till allt?” (Koranen 41:53)

Denna vers understryker att de naturliga fenomenen själva är manifestationer av Gud, avsedda att leda människan till insikt om Hans närvaro. Vetenskapen kan beskriva de lagar som styr världen, men den kan inte svara på frågan om *varför* dessa lagar existerar eller varför universum överhuvudtaget är.

”Han som har skapat de sju himlarna i lager på lager. Du ser ingen brist i den Nåderikes skapelse. Se åter och åter: Kan du finna någon spricka? Sedan vänd blicken än en gång, och än en gång; din blick kommer att återvända till dig trött och besviken.” (Koranen 67:3-4)

Denna passage från Koranen uppmanar oss att utforska skapelsen och leta efter fel eller brister, men påminner oss om att den perfekta ordningen är ett bevis på den gudomliga viljan. Vetenskapen kan visa på denna ordning, men kan inte skapa den—det är en manifestation av en högre verklighet.

Att se Allah som den som upprätthåller naturlagarnas stabilitet innebär att dessa lagar är uttryck för Hans ständiga vilja. Universum är inte en autonom entitet utan ett tecken på Guds närvaro och makt:

”Gud håller himlarna och jorden så att de inte förintas, och om de skulle förintas, så finns det ingen som kan hålla dem utom Han.” (Koranen 35:41)

Detta innebär att allting, från de minsta partiklarna till de största galaxerna, är beroende av Allahs vilja för sin existens. Denna stabilitet i naturlagarna är inte en självklarhet, utan ett uttryck för en upprätthållande kraft.

Denna insikt skapar också en djup andlig dimension, där tron på Allah som den Ständigt Upprätthållande leder till en känsla av *tawakkul*, fullständig förtröstan på Gud. Det handlar om att förstå att varje ögonblick är en manifestation av Hans vilja, och att inget sker utanför Hans kontroll:

Kontingens och kosmos: insikten om alltets beroende av en grund

”...Och den som förtröstar på Gud [kan vara säker på att] Han är honom nog. Gud genomför alltid Sin vilja; Gud har fastställt en plan för allt.” (Koranen 65:3)

Denna vers förmedlar en balans mellan att förlita sig på Guds vilja och att agera med ansvar som förvaltare av den skapelse som Allah upprätthåller. Det är ett förtroende för att Gud har en visdom i allt som sker, och att vår roll är att agera i linje med den gudomliga ordningen.

Islam presenterar därmed en syn på Gud som är immun mot ”God of the gaps”-kritiken. Varje aspekt av skapelsen, varje naturlag och varje fenomen är en del av en större gudomlig ordning, som inte hotas av vetenskapens framsteg utan snarare bekräftas av dem.

”Vi skapade inte himlarna och jorden och allt däremellan i lek.”
(Koranen 21:16)

Denna vers påminner om att universums existens inte är ett resultat av slump eller tomhet, utan avsiktlig skapelse. Det är en kallelse att se det gudomliga i det till synes vardagliga, att upptäcka Allahs närvaro i varje aspekt av vår värld.

Varje ny vetenskaplig upptäckt, varje nytt insikt om universumets natur, blir därmed inte en utmaning mot Guds existens, utan en påminnelse om den oändliga visdom som ligger bakom varje del av verkligheten.